

portants esdeveniments, combinant l'esperit crític i l'humor. La nova edició inclou il·lustracions del dibuixant Alfredo. S'han publicat a més el llibre biogràfic *Ramón Carnicer* del qual és autor César Gavela, editat per la Diputació de Lleó, i dos llibres sobre el viatge de Carnicer a la Cabrera. També s'ha presentat el documental *Donde las Hurdes se llaman Cabrera, 50 años después*.

Alonso CARNICER

**A la recerca del model de llengua perfecte. Crònica de la taula rodona *La llengua de Sales, Calders i Tísner*.** — Una de les taules rodones més interessants que va tenir lloc en el decurs de l'Any Sales Calders Tísner fou la que es va dedicar a analitzar i comparar la llengua literària dels tres escriptors. El comú denominador que els uneix és clar: nascuts l'any 1912, tots tres pertanyen a l'anomenada «generació de la guerra» o «del trenta-sis» i són hereus de la ingent tasca noucentista; a l'hora de posar-se a escriure ja es troben amb l'eina de la llengua ben esmolada. Més enllà d'aquest punt de partida confluent, però, els models lingüístics de Calders, Sales i Tísner difereixen molt entre si. I en què consisteixen, exactament, aquestes diferències?

Amb el propòsit de debatre la qüestió, la sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans va acollir, el 24 d'octubre del 2012, tres experts en la matèria: Xavier Pla, Carlos Guzmán i Xavier Luna-Batlle. Maria Campillo (una de les estudioses més reconegudes de l'obra de Calders) va ser l'encarregada de moderar l'acte. Després de les presentacions, Xavier Pla, professor de la Universitat de Girona, va oferir les claus per entendre la manera com Joan Sales concebia la llengua literària. Com és sabut, analitzar els trets definidors del model de llengua de Sales vol dir no només estudiar la seva obra literària sinó, també (i sobretot) resseguir les recomanacions lingüístiques que feia als escriptors que corregia —amb una pruja gairebé obsessiva— per al Club Editor i que considerava prescriptives per a tota la literatura catalana en pes. Per arribar al fons de la qüestió, doncs, Pla va recórrer tant a exemples d'*Incerta Glòria* com a passatges extrets de l'epistolari amb Rodoreda, on Sales deixa ben clar quin és el seu model lingüístic. A *La Plaça del Diamant*, per exemple, l'escriptora havia d'evitar mots com «vorera» o «gasosa» i optar sense manies per «acera» i «graciosa». En aquest context, Pla va destacar la lluita constant de Sales per fer del català literari una llengua natural, allunyada dels vicis noucentistes, però va recordar que Rodoreda es queixava, en les rèpliques al seu editor, que alguns dels mots que ell li suggeria li eren del tot aliens. En una carta de l'any 62, per exemple, li etziba que «El que no sàpiga què són gasoses (que ve de gas) que es pengi d'una biga» i que no accepta el seu suggeriment, «Encara que tres milions d'ases diguin graciosa» (p. 96 de *Cartes completes. 1960-1983*).

Maria Campillo va aportar més elements per a la reflexió recurrent a una anècdota; no feia gaire, en un dels assaigs de l'obra teatral que havia de cloure l'Any Sales Calders Tísner al TNC (Campillo va prestar-li el seu assessorament), una actriu va topar amb una expressió que no la va convèncer i va preguntar, estranyada: «He de dir *quina lata?*». L'actriu en qüestió, no pas com a experta en qüestions lingüístiques sinó com a simple parlant nadiua, havia reaccionat instintivament davant d'una expressió que no encaixava amb el seu parlar espontani. Sembla, doncs, que el temps no ha donat tota la raó a Joan Sales en la seva tria «entre la gramàtica i la vida». O potser és que el model de català oral que pretenia incorporar a la literatura no era el més idoni, tal com demostra el fet que, trenta anys després de la llei de normalització lingüística, barbarismes com «acera» hagin quedat del tot bandejats de l'oralitat. Isona Passola, però (assegada entre el públic), va intervenir en el debat per comentar que la ficcionalització de determinats registres del català oral encara avui no està resolta, i que això li suposava una colla de problemes a l'hora de trobar un model lingüístic vàlid per a la versió cinematogràfica d'*Incerta glòria*. La clau, van convenir públic i ponents, radica en trobar la manera de no comprometre la naturalitat sense caure en una «galleguització» de la llengua.

Carlos Guzmán, filòleg expert en l'obra de Tísner, va ser l'encarregat de posar sobre la taula els trets que defineixen la llengua literària d'aquest escriptor, i per fer-ho es va centrar en una anàlisi de les peculiaritats lingüístiques de la novel·la *Paraules d'Opòton el Vell*. Si la prosa de Tísner mostra, en general, una singular habilitat per combinar registres i entrelaçar fluidament passatges ampul·losos i cultes amb expressions de to ben diferent (col·loquial o fins i tot vulgar), en la seva novel·la més original això es reproduïx però passat pel sedàs d'un llenguatge volgutament artificiosos i de múltiples matisos. Guzmán va explicar que el registre emprat per Opòton, el protagonista-narrador, és fruit del joc que preexisteix a la novel·la mateixa, i en virtut del qual tota la narració és la traducció d'un antic text nahua. Per adaptar el seu model de llengua a aquesta ficcionalització, l'autor recorre a trets lingüístics propis de les cròniques medievals catalanes (arcaïsmes lèxics, una exposició narrativa plena d'interrupcions, l'ús de refranys i proverbis) així com també del nahua literari (en especial, l'ús de sinònims i paràfrasis per evocar repetidament un mateix concepte). El resultat d'aquesta hibridació tan complexa, segons Guzmán, depassa la mera imitació per esperar en el lector, d'una manera única i colpidora, la descoberta de l'«alteritat».

Finalment, el professor de la UAB Xavier Luna-Batlle va traçar les línies mestres del model lingüístic de Calders. Després de definir l'obra caldersiana com a «antielefantiàtica» o, dit d'altra manera, oposada a l'obvietat i a l'excés de transcendència que denuncien Trabal i el Grup de Sabadell, Luna-Batlle va fer un repàs del ric ventall de recursos lingüístics de què es val Calders per servir la seva concepció literària, presidida pel distanciament i la ironia. En són exemples l'ús d'una precisió o detall banal en el moment just en què sembla que la narració hagi de derivar en el registre patètic (la qual cosa, a més de crear un efecte humorístic, posa en relleu la tènue frontera entre allò obertament transcendental i el ridícul) o bé l'ús insòlit i sorprenent de frases fetes i expressions fixades. A l'hora del debat amb el públic, es va recordar fins a quin punt Calders vetllava perquè la seva llengua fos absolutament pulcra des del punt de vista de la correcció, lliure de barbarismes i calcs de l'espanyol (un model, doncs, divergent del de Sales). Luna-Batlle va cloure la seva exposició amb aquestes paraules: «en Calders, la llengua convencional i la llengua elaborada van de bracet en un món en què l'agrimensor i el poeta són el mateix personatge. És una manera intel·ligent de veure el món, i de viure».

Potser, al cap i a la fi, trobar l'equilibri entre naturalitat i pulcritud lingüística (més enllà de les dificultats associades a un procés de normalització incomplet com el del català) no és una fita inabastable; potser depèn, en darrer terme, de la destresa i voluntat de l'escriptor a l'hora de triar i confegir l'entramat lingüístic perfecte per al seu propi univers literari.

Diana COROMINES

**Trobada aranesa a la UB (29 d'octubre de 2012).** — El dia 29 d'octubre de 2012 la Universitat de Barcelona va acollir una desena d'estudiosos i investigadors interessats en la realitat cultural i lingüística aranesa, que van exposar públicament els resultats de les seues recerques. Aquesta trobada, anomenada *Mirades sobre l'Aran i l'occità aranès*, va ser organitzada pel professor José Enrique Gargallo, amb la col·laboració de Maria-Reina Bastardas, Joan Fontana, Antonio Torres (professors, també, de la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona) i Aitor Carrera (director de la Càtedra d'Estudis Occitans de la Universitat de Lleida). Tots ells participen en el projecte *Paremiologia romànica: refranys meteorològics i territori*, finançat pel Ministeri d'Economia i Competitivitat estatal i dirigit pel mateix Gargallo. I això és el que explica que les intervencions toquessin, directament o indirecta, qüestions geogràfiques o toponímiques, o que abordessin aspectes geolingüístics o geoparemiològics, sempre amb el territori com a referència. La inauguració de la jornada va anar a càrrec de Meritxell Simó, en representació del Deganat de la Facultat de